

EU-upplysningen

Snabb, begriplig och opartisk information om EU

- Vad innebär det att Sverige är med i EU?
- Hur arbetar regeringen och riksdagen med EU-frågor?
- Varför har inte Sverige euro?

Sverige i EU

FAKTABLAD FRÅN EU-UPPLYSNINGEN VID SVERIGES RIKSDAG • AUGUSTI 2011

Sverige är medlem i Europeiska unionen sedan den 1 januari 1995. Det innebär dels att Sverige är med och fattar beslut om EU-regler, dels att Sverige måste följa EU:s regler. Sverige har representanter i EU:s institutioner och vart femte år håller Sverige val till Europaparlamentet.

Vad innebär det att Sverige är med i EU?

Sverige är ett av EU:s 27 medlemsländer. Det svenska EU-medlemskapet innebär att en del av de beslut som före medlemskapet fattades av riksdagen nu fattas gemensamt med de andra EU-länderna.

Tillsammans med övriga medlemsländer beslutar Sverige om nya EU-lagar, till exempel för frågor som gäller asyl, jordbruk och internet. Det kan handla om regler för hur en asylansökan ska behandlas, krav på djurtransporter eller regler för att stänga av internetanvändare.

När EU har beslutat om nya lagar ska de genomföras i medlemsländerna. Det kan kräva att länderna ändrar eller stiftar nya nationella lagar. Många svenska lagar har därför sitt ursprung i EU-lagar, till exempel arbetstidslagen som bygger på EU:s arbetstidsdirektiv.

Liksom övriga medlemsländer har Sverige representanter i EU:s institutioner och organ. I vissa fall ska de svenska representanterna företräda Sverige, i andra fall ska de framför allt företräda EU. Det finns också institutioner och organ där svenskarna företräder sina väljare eller särskilda intressen.

SVENSKA REPRESENTANTER I EU

Det finns svenska representanter i EU:s institutioner och organ:

- Den svenska statsministern företräder Sverige i Europeiska rådet.
- Ministrar från den svenska regeringen deltar i ministerrådet.
- En av kommissionärerna i EU-kommissionen är nominerad av den svenska regeringen.
- I Europaparlamentet är 18 ledamöter valda i Sverige. Antalet ska dock öka till 20 med anledning av EU:s nya fördrag, Lissabonfördraget.
- En domare i EU-domstolen respektive tribunalen har föreslagits av den svenska regeringen.
- En ledamot i revisionsrätten är föreslagen av den svenska regeringen.
- 12 svenska kommun- och landstingspolitiker är ledamöter i Regionkommittén.
- 12 företrädare för svenska arbetsgivare och arbetstagare samt andra intressen deltar i Ekonomiska och sociala kommittén.

Dessutom arbetar drygt tusen svenska tjänstemän i EU:s institutioner, främst i EU-kommissionen.

Sverige i EU:s beslutsprocess

Både regeringen och riksdagen deltar i EU:s beslutsprocess. Det är regeringen som företräder Sverige i EU, men riksdagen bevakar EU-frågorna och framför sina synpunkter till regeringen.

Regeringens och riksdagens EU-arbete

Det är regeringen som utformar den svenska EU-politiken. Regeringen företräder Sverige i EU och förhandlar med de andra medlemsländerna om hur EU:s politik ska se ut. Regeringen är skyldig att informera riksdagen om EU-arbetet och stämma av den svenska ståndpunkten med riksdagen inför beslut i ministerrådet.

När EU-kommissionen presenterar ett förslag till EU-lag skickas det till den svenska regeringen och till riksdagen. Regeringen tar sedan fram en svensk ståndpunkt om EU-förslaget. Regeringen skriver även en fakta-pm om viktigare förslag.

Både kommissionens förslag och regeringens pm behandlas i det utskott i riksdagen som har ansvar för det ämne förslaget rör. Under tiden kan riksdagen även be att representanter från regeringen ska komma för att informera om förslaget.

Alla utskott bevakar arbetet i EU inom sitt område. Regeringen överlägger med utskotten om aktuella frågor om utskotten begär det. På så sätt kan riksdagsledamöterna framföra sina synpunkter till regeringen. När det är dags att fatta beslut om en fråga i ministerrådet, ska regeringen samråda med EU-nämnden.

EU-nämnden är riksdagens särskilda organ för samråd i EU-frågor. Efter samrådet i EU-nämnden har regeringen ett politiskt mandat från riksdagen som regeringen förväntas följa i ministerrådet.

Val till Europaparlamentet vart femte år

I Europaparlamentet sitter ledamöter som väljs i EU:s medlemsländer vart femte år. Det senaste valet till Europaparlamentet hölls i juni 2009. I Sverige var valdeltagandet 45,5 procent, vilket var något högre än EU-genomsnittet.

För att få rösta i valet måste man ha fyllt 18 år. Ett parti måste få minst fyra procent av rösterna för att ta plats i Europaparlamentet. En kandidat som fått personröster på minst fem procent av partiets röster i hela landet kan få plats med hjälp av personrösterna. I valen till Europaparlamentet utgör hela Sverige en enda valkrets.

En EU-lag blir till

En av många EU-lagar är det så kallade AV-direktivet. Det handlar bland annat om regler för tv-sändningar. För att se hur regeringen och riksdagen kommer in i EU:s beslutsprocess kan du här följa AV-direktivet från förslag till beslut:

1. EU-kommissionen lägger ett förslag på AV-direktiv.

2. Förslaget kommer till regeringen som ska ta fram en svensk ståndpunkt om det. Regeringen skriver en fakta-pm.

3. EU-kommissionens förslag och regeringens fakta-pm kommer till konstitutionsutskottet (KU) som ska ansvara för frågan i riksdagen. KU ber regeringen att komma och informera om förslaget.

Sverige och EU-rätten

I EU gäller principen om EU-rättens företräde. Det innebär att om en svensk lag och en EU-lag står i strid med varandra är det EU-regeln som gäller. Om en svensk domstol är osäker på hur den ska tolka EU-rätten kan den vända sig till EU-domstolen.

EU-lagar i Sverige

När EU har fattat beslut om nya regler ska medlemsländerna följa dessa. Den vanligaste typen av EU-lagar är förordningar och direktiv.

Förordningarna gäller direkt och likadant i alla medlemsländer. En förordning gäller alltså direkt som lag i Sverige. Ett exempel är Reach-förordningen som handlar om kemikalier.

Direktiven innehåller istället mål som medlemsländerna ska nå men exakt hur de gör det avgör de själva. Man talar då om att länderna ska genomföra direktivet i den egna lagstiftningen. Det kan innebära att befintliga nationella lagar måste ändras eller att landet måste stifta nya lagar.

I Sverige sker det på samma sätt som i den vanliga lagstiftningsprocessen, det vill säga genom att regeringen lämnar en proposition till riksdagen. EU:s produktsäkerhetsdirektiv är till exempel genomfört i Sverige genom produktsäkerhetslagen.

Om Sverige inte följer EU-rätten

EU-kommissionen övervakar att medlemsländerna följer de regler som man har enats om. Om Sverige

inte har genomfört ett direktiv i tid eller på rätt sätt, eller om kommissionen tycker att Sverige inte följer EU-reglerna kan den dra Sverige inför EU-domstolen. Om Sverige fälls kan det leda till att landet får betala böter.

Svenska domstolar och EU-rätten

Enskilda personer kan åberopa rättigheter som finns i EU-reglerna inför nationella myndigheter och domstolar. Förutsättningen är att det i en EU-regel tydligt går att utläsa rättigheter och skyldigheter för enskilda, fysiska eller juridiska personer.

Om en svensk domstol är osäker på hur den ska tolka EU-rätten i ett särskilt fall kan den begära ett så kallat förhandsavgörande av EU-domstolen. I sin dom fastställer EU-domstolen hur EU-rätten ska tolkas i det aktuella fallet. Sedan är det den nationella domstolen som dömer i själva sakfrågan.

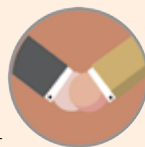
4. Det är dags att fatta

beslut om direktivförslaget i ministerrådet. Inför ministerrådsmötet kommer kulturministern för att samråda med EU-nämnden i riksdagen. En majoritet av ledamöterna i EU-nämnden är för regeringens ståndpunkt om förslaget och ministern får ett mandat inför rådsmötet.

5. Europaparlamentet

och ministerrådet är efter ett tag överens om kommissionens förslag och fattar därför beslut om AV-direktivet. Nu är det dags för medlemsländerna att genomföra direktivet i sina lagstiftningar.

6. I Sverige startar re-

geringen en utredning om hur AV-direktivet ska genomföras. Vissa svenska lagar behöver ändras. Regeringen lägger därför en proposition där den föreslår vilka lagändringar som behövs. Lagarna kan börja gälla om riksdagen godkänner propositionen. När lagarna träder i kraft är direktivet genomfört i Sverige.

Sverige har till exempel vänt sig till EU-domstolen för att höra om det svenska alkoholmonopolet är förenligt med EU:s regler.

Svenska myndigheter genomför och informerar

De svenska myndigheterna berörs av EU:s politik på olika sätt. Liksom de lagar riksdagen och regeringen beslutar om måste även myndigheternas beslut och föreskrifter ta hänsyn till EU:s regler.

Många myndigheter är också delaktiga i att genomföra de beslut som fattas på EU-nivå. Tjänstemän på myndigheterna deltar ofta i EU:s arbetsgrupper och kommittéer. Exempelvis deltar Livsmedelsverket i de grupper som arbetar med livsmedelsfrågor i EU.

Myndigheterna har dessutom ansvar för att bevaka och informera om EU:s politik inom sina respektive områden. De kan till exempel informera om EU-stöd inom sina ansvarsområden. I vissa fall är det även myndigheterna som tar emot och bedömer ansökningarna om att få EU-stöd. När en lantbrukare vill söka jordbruksstöd från EU är det till exempel till Jordbruksverket han eller hon ska vända sig.

EU och de svenska kommunerna

Även om EU-reglerna beslutas av EU-institutionerna genomförs cirka 70 procent av EU:s lagstiftning på lokal och regional nivå enligt EU. Sveriges kommuner och landsting (SKL) beräknar att EU:s politik berör runt två tredjedelar av de frågor som finns på den kommunala dagordningen.

Det kan ske mer eller mindre direkt. I egenskap av arbetsgivare ska kommunerna till exempel ta hänsyn till arbetstidsregler som bygger på EU:s arbetstidsdirektiv. Om kommunen ska göra ett större inköp måste den följa regler om upphandling som har sitt ursprung i EU-regler.

Att EU:s regler i många fall är genomförda genom svenska lagar innebär att det inte alltid syns att det är

DEN ÅRLIGA EU-AVGIFTEN

Medlemskapet innebär att Sverige betalar en medlemsavgift till EU. Den svenska EU-avgiften ligger på cirka 30 miljarder kronor om året. Sverige får tillbaka cirka 10–15 miljarder kronor i återflöde. Den största delen av återflödet till Sverige är EU-stöd till jordbruket, till exempel gårdsstöd och djurbidrag.

fråga om EU-regler. Kommunerna påverkas även mer indirekt, exempelvis om de deltar i projekt som får EU-finansiering.

Påverka eller klaga på EU

Det finns olika sätt att påverka eller klaga på de beslut som fattas i EU. Beroende på vad du vill påverka eller klaga på är det till olika instanser du ska vända dig. Vill du påverka ett förslag på ny EU-lag kan du vända dig till EU-kommissionen eftersom det är den som tar fram lagförslagen.

Sedan är det ministerrådet, i de flesta fall tillsammans med Europaparlamentet, som slutligen fattar beslut om den nya EU-lagen. För att påverka i denna fas kan du antingen kontakta ansvarig svensk minister som beslutar i ministerrådet eller någon av de svenska Europaparlamentarikerna.

Du kan även kontakta riksdagsledamöter som stiftar lagarna i Sverige och ger regeringen synpunkter inför beslut i ministerrådet.

Tycker du att Sverige inte följer EU:s regler kan du anmäla det till EU-kommissionen som övervakar att medlemsländerna följer det EU beslutar om. Vill du klaga på EU:s institutioner kan du vända dig till Europeiska ombudsmannen som ska utreda missförhållanden inom EU-institutionerna.

SUBSIDIARITETSPRÖVNING

Riksdagen ska kontrollera att förslag på EU-lagstiftning följer subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen). Enligt denna princip ska ett beslut fattas på den politiska nivå där det mest effektiva beslutet kan fattas, så nära medborgarna som möjligt.

När EU:s institutioner ska stifta en ny lag måste det finnas en motivering till varför det är mer effektivt att besluta om det på EU-nivå än i medlemsländerna. Riksdagen ska göra en subsidiaritetskontroll av ett förslag till EU-lagstiftning.

Om en viss andel av medlemsländernas parlament anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen måste kommissionen ompröva förslaget.

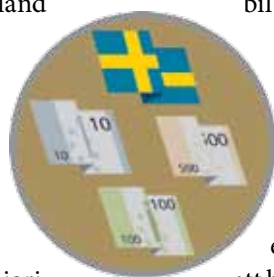
Sverige och euron

Sverige är med i delar av samarbetet inom den ekonomiska och monetära unionen EMU. Däremot deltar inte Sverige i EU:s valutaunion.

För att få införa euro som valuta måste ett land uppfylla vissa krav, de så kallade konvergenstkriterierna. Kriterierna innebär att landet ska ha varaktigt stabila priser, sunda finanser, stabil växelkurs och låga räntor. Landets lagar måste också stämma överens med EU:s regler om valutaunionen.

I en folkomröstning 2003 röstade en majoritet av svenskarna nej till att införa euron i Sverige. Inför folkomröstningen sa riksdagspartierna att de skulle respektera resultatet av folkomröstningen. Nej:et i folkomröstningen innebär därför att Sverige tills vidare inte strävar efter att delta i valutaunionen. Riksbanken fortsätter att besluta om den svenska penningpolitiken och Sverige har kvar kronan som valuta.

Sverige har dessutom prövats av EU ett flertal gånger och anses inte uppfylla kraven, bland annat på sta-

bil växelkurs. Det beror på att Sverige har valt att inte delta i växelkursarbetet ERM 2 som innebär att man knyter sin valuta till euron.

För att kunna införa euron måste Sverige alltså uppfylla de krav EU ställer, något som landet i dagsläget inte strävar efter. Det är upp till de svenska politikerna att bestämma om de vill lyfta frågan om en ny folkomröstning om euron.

FOLKOMRÖSTNING OM EURON

Den 14 september 2003 höll Sverige en folkomröstning om euron. Väljarna skulle ta ställning till frågan: Anser du att Sverige ska införa euron som valuta? På det svarade 55,9 procent av de röstande nej och 42,0 sade ja. 2,1 procent röstade blankt. Röstdeltagandet var 82,6 procent.

Sveriges väg till medlemskap

Förhandlingar leder till medlemskap 1 januari 1995

Den 1 juli 1991 lämnade regeringen in en ansökan om svenskt medlemskap i dåvarande EG. Vid den tiden pågick arbetet med att enas om ett nytt fördrag som skulle göra EG till EU. De dåvarande tolv medlemsländerna beslöt därför att behandla Sveriges ansökan när det nya EU-fördraget hade trätt i kraft. Sveriges ansökan kom därför att gälla medlemskap i EU och förhandlingarna inleddes i februari 1993.

Efter ett drygt år av förhandlingar mellan Sverige och de dåvarande medlemsländerna undertecknades ett anslutningsavtal i juni 1994. Den 13 november samma år höll Sverige en folkomröstning om EU-medlemskap. Eftersom en majoritet av svenskarna

röstade ja till ett medlemskap godkände riksdagen anslutningsavtalet i december 1994. Den 1 januari 1995 gick Sverige med i EU.

FOLKOMRÖSTNINGEN OM MEDLEMSKAP 1994

Söndagen den 13 november 1994 höll Sverige en folkomröstning om EU-medlemskap. Resultatet av folkomröstningen blev 52,3 procent för och 46,8 procent emot ett EU-medlemskap. 0,9 procent av de röstberättigade röstade blankt. Valdeltagandet var 83,3 procent.

Övergångsregler och undantag

I det svenska anslutningsavtalet finns villkor för det svenska EU-medlemskapet. I avtalet finns även vissa övergångsregler för Sverige, det vill säga att Sverige hade en längre period på sig att införa EU-lagstiftning.

Sverige fick bland annat övergångsregler för kemikalier, köp av fritidshus och privatinförsel av alkohol från andra medlemsländer. I vissa fall har Sverige efter övergångsperiodens slut anpassat sina regler till EU:s. I andra fall har EU ändrat sina regler så att Sverige inte har behövt ändra sina.

Sverige har även fått ett permanent undantag för snus. Undantaget, som finns i anslutningsavtalet, innebär att det även i fortsättningen är tillåtet att tillverka och sälja snus inom Sverige. Däremot får Sverige inte exportera snus till övriga EU-länder.

EU och de svenska grundlagarna

Sveriges grundlag har ändrats flera gånger sedan landet gick med i EU. Inför att Sverige gick med ändrades till exempel regeringsformen så att riksdagen kunde överlåta delar av sin beslutanderätt till dåvarande EG, det vill säga den överstatliga delen av samarbetet som gällde exempelvis miljöfrågor, jordbrukspolitik och den inre marknaden. Ändringen innebar även att Sverige kunde hålla val till Europaparlamentet.

Eftersom EU:s fördrag förändrats sedan Sverige blev medlem gjordes en ny grundlagsändring som trädde i kraft 2003. Ändringen innebar att riksdagen kunde överlåta beslutanderätt till hela samarbetet

inom EU, det vill säga även inom den mellanstatliga utrikes- och säkerhetspolitiken. Regeringens skyldighet att informera och samråda med riksdagen i EU-frågor skrevs samtidigt in i regeringsformen.

Villkoret för att riksdagen ska kunna överlåta sin beslutanderätt till EU är enligt regeringsformen att besluten inom EU inte strider mot principerna för det svenska statsskicket. EU:s beslut får inte heller kränka de rättigheter som följer av regeringsformen eller av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen).

FRI RÖRLIGHET REDAN TIDIGARE

Sverige blev EU-medlem den 1 januari 1995. Men EU:s regler om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital gällde i Sverige redan före medlemskapet. Sverige hade nämligen anslutit sig till EES-avtalet, som är ett samarbete mellan EU och Efta-länderna (utom Schweiz). EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994.

VILL DU VETA MER?

Mer information om EU finner du på EU-upplysningens webbplats och i våra kostnadsfria trycksaker. Du kan ställa dina egna EU-frågor direkt till vår svarsservice via telefon, e-post och brev. EU-upplysningen erbjuder också kurser för vidareinformatörer. Våra kontaktuppgifter finns nedan.